

**El canvi d'*ethos* en el
pilotari valencià**

**Víctor Durbà
i Cardo**

RESUM

En consonància amb el canvi cultural que pateixen les societats modernes, els usos i valors que conformen l'estructura de les pràctiques tradicionals pateixen canvis. L'article estudia aquests canvis dins de la pràctica de la pilota valenciana, concretament dins dels hàbits dels que la practiquen en l'àmbit professional. En primer lloc es presenten tots els agents que configuren l'escenari tot i contextualitzant-los en l'esportificació imperant. A continuació s'exposen els agents que configuren la pràctica en l'actualitat i a través dels *verbatimims* de pilotaris, aficionats i trinqueters s'analitzen els canvis que estant tenint lloc a causa de les noves percepcions sobre la pràctica. L'estudi és fruit d'una tesi doctoral en antropologia social i del suport etnogràfic del treball de camp que tingué lloc entre 2012-2016.

Paraules clau: *Tradició, esportificació, cultura, modernitat i educació.*

SUMMARY

In consonance with the cultural change that modern societies suffer, the uses and values in agreement with the structure of traditional practices are changing. The article studies these changes within the practice of the Valencian ball, specifically in the habits of those who practice it in the professional field. In the first place, all the agents that configure the scenario are presented, contextualizing it in the sportification prevailing. Then the agents that structure the practice nowadays are displayed and through the verbatim of *pilotaris*, spectators and *trinqueters*, the changes that are taking place are analyzed due to new perceptions about the practice. The study is the result of a PhD in social anthropology and the ethnographic support of field work that took place between 2012-2016.

Keywords: Tradition, sportification, culture, modernity and education.

EL CANVI D'ETHOS EN EL PILOTARI VALENCIÀ

Víctor Durbà i Cardo

Professor Associat. Doctor en Antropologia Social

Facultat de Magisteri. Universitat de València

vicdur@uv.es

Entregado: Aceptado:

1. INTRODUCCIÓ

La pilota valenciana és una pràctica tradicional, el fet, però, que, a hores d'ara, hi haja un context tant globalitzat en tots els àmbits fa que les pràctiques d'aquests tipus patisquen canvis, els quals, indefugiblement, afecten l'*ethos* dels agents de la pràctica.

Arran del treball de camp d'una etnografia duta a terme en una tesi doctoral en què s'empra l'observació participant, les entrevistes en profunditat i els grups de discussió (Durbà 2017) s'han triat les informacions més rellevants de pilotaires, trinqueters o *marxaors* i aficionats per, a través d'una interpretació, confrontar els canvis i continuïtats que estan tenint lloc en l'actitud dels agents que conformen aquesta pràctica, és a dir, basant-nos en Geertz (1973) es descriu el comportament i el context d'aquells que hi participen.

L'article entra de ple en el canvi d'*ethos* dins dels agents d'una pràctica tradicional que dins del model esportiu i de l'esportificació imperant mostra clarament com la tradició es compatibilitza amb la modernitat. Així és fa una aproximació antropològica i social des de l'òptica dels agents que configuren aquesta pràctica.

Finalment i a través de les percepcions de la pràctica, per banda dels agents implicats en la gestió del fenomen, es contraposen els valors ideals i els reals en una lluita latent entre el que sés i el que s'ha deixat de ser.

2. ANTROPOLOGIA DEL JOC A TRAVÉS DELS AGENTS EN UN NOU CONTEXT

A continuació exposarem els tipus d'agents que practiquen la pilota valenciana així com la realitat que els envolta. Els criteris d'anàlisi són, el professionalisme, les modalitats i el rol que ocupen en l'escenari depenent si són pilotaris en actiu, aficionats o espectadors i trinqueters o *marxaors*.

Cal destacar que, l'esportificació ha fet que hi haja una especialització pel que fa a la preparació física i el rendiment i per tant entre aquests agents també hi ha la inclusió recent de la figura del preparador físic i el fisioterapeuta.

La nova categoria d'esportificació esmentada abans no se circumscriu a l'àmbit merament esportiu sinó que *permea* molts àmbits de la vida i la rutina diària en la societat postmoderna actual. El sistema neoliberal, de fet, basat en la ideologia del rendiment i del guany té en el fenomen esportiu l'aparador ideal per promoure la seua ideologia.

L'esport, de fet, és l'escenari somiat perquè es produïska el que Han (2017b) denomina com l'explotació d'un mateix dins d'un procés d'autorealització en què la capacitat, que com diu el mateix Han (2017b) no té límits i la llibertat ha substituït a l'antiga coerció. En aquest nou context, per tant, les marques i els *sponsors* apregonen aquests valors gràcies a la difusió mediàtica global.

Així tot allò lúdic i lliure com eren els jocs populars i tradicionals han de passar pel jou de l'esportificació a fi d'assolir la utilitat sociocultural que s'exigeix a hores d'ara. Altrament van quedant en desús.

En el cas de molts jocs tradicionals el fet de *convertir-se* en esports ha comportat una *domesticació* dels espais de pràctica i conseqüentment la minimització del risc. Així les probabilitats que l'atzar jugue un paper important en el joc es redueixen al màxim. Sovint, per tant, la lectura i interpretació tecnicotàctica del terreny natural que representa un lloc d'esplai natural com un carrer deixa de ser determinant a l'hora de jugar. En definitiva ara la immediatesa i la comoditat primen sobre l'espera i la contemplació (Han 2017 b).

2.2. EL JOC ENTRE PILOTAIRES¹ I TRINQUETERS

Tot seguit indiquem les diferències dins del rol del pilotaire professional, que es dona en les modalitats d'escala i corda i de raspall. Totes dues dins del trinquet, que és l'espai on es practica. Hi ha varies tipologies:

D'una banda, hi ha les *figures* o jugadors de primer nivell, que són els que els trinqueters demanden. Tenen un sou gràcies a *La Fundació de Pilota Valenciana* (entitat encarregada de la gestió del món professional). Juguen els campionats i lligues institucionalitzades i tenen unes retribucions econòmiques superiors a la resta. A causa de la precarietat i marginació de la pràctica comencen a veure que el futur no els garanteix possibilitats de millora laboral, per això, sovint, comparteixen la seua dedicació professional amb altres treballs, que, alhora, estan relacionats amb la pràctica en l'àmbit de l'ensenyament a través del programa de la Conselleria d'Educació *Pilota a l'escola*² (encetat el 2005 a fi de promoure la pràctica, consisteix a fer dues hores de pilota en les escoles d'Educació Primària i instituts d'Educació Secundària que ho demanen), o de les escoles de pilota i de tecnificació. Així el que es dona és una *endoculturació endogàmica*.

D'altra banda, hi ha els jugadors de segona que, potser, estiguen en nòmina, o bé cobren per partida jugada, els quals no estan tant demandats pels trinqueters i tenen uns ingressos més baixos. Substitueixen als *figures* quan es lesionen en els campionats i juguen més partides del *dia a dia*: partides que no estan dins de cap competició esportiva sinó que són les que s'han fet sempre en el trinquet un o varios dies a la setmana. Cada trinquet té tradicionalment uns dies de partida.

En tercer lloc, hi ha els jugadors que van a *jornal* (és un manlleu del vocabulari agrari que fa referència a treballar d'acord amb un sou determinat) sense nòmina i que normalment són els que juguen les primeres partides, com a *juvenils*, abans que els *figures*. Solen alternar les partides en el trinquets professionals amb els campionats federatius d'aficionats (generalment en la modalitat de galotxa, de raspall i de llargues). Són jugadors de tercera. Ací es barregen aquells més veterans que no han pujat de categoria, els que per l'edat ja han baixat de nivell que pertanyien a les categories anteriors però que encara no s'han retirat i les promeses joves (menors d'edat molt d'ells) que aspiren a fer-se un lloc entre els professionals consolidats. En aquest darrer graó hi ha els que vénen del *Cespiva* (Centre d'Especialització en Pilota Valenciana on van els pilotaires joves més destacats fins els 18 anys) i de les escoles de tecnificació, o els clubs de pilota, els

¹ Es tracta de pilotaires que se'n diuen professionals. S'ha d'entendre, simplement, que cobren per jugar.

quals fins els 23 anys encara gaudeixen de campionats federatius i poden alternar l'activitat professional amb l'amateur.

El pes de la travessa continua tenint vigència, sobretot, en el jugador de menor categoria que, o tenen una nòmina o un *journal* molt minso, o, simplement, no en tenen. Cal destacar que està deixant de tenir sentit aspirar a ser professional, mentre que la pràctica continue formant part d'una cultura subalterna, és a dir, que patisca una marginalització i una minorització per banda de la cultura hegemònica valenciana, per tant, la possibilitat de la desaparició de *l'ofici* de pilotaire és una realitat. Per això, precisament, es crea *La Fundació de pilota valenciana*. Si s'han de dedicar a altres treballs, o la seua font d'ingressos principal (en cas dels *figures*) deixa de ser la pilota, perilla la professionalització entesa com a excel·lència en el joc.

Cal remarcar que, tant en l'escala i corda com en raspall, els pilotaires professionals d'abans guanyaven molts més diners que els d'ara gràcies a les propines dels postors. Ultra, abans gairebé no estudiaven i ara la majoria sí que ho fan. La racionalitat pràctica afavoreix aquest canvi ja que no podran viure de la pilota en la majoria dels casos. A més a més, a causa que hi ha molts menys trinquets amb activitat professional que abans han de fer desplaçaments més llargs per poder jugar, sobretot els d'escala i corda.

El següent *verbatim* destaca el tipus de jugador que hi havia abans que s'implantaren les escoles de pilota:

... Res no n'hi havia res. Juaor de carrer el que té cor puja, el que no té cor no puja... (Figura de raspall recent retirat i actual tècnic de pilota).

El bot que calia per fer-se professional consistia en una passió, constància i coratge, llavors amb aquestes premisses encarnades per la metàfora estructura de "cor" es podia passar al món del trinquet professional.

A continuació s'analitzen les relacions dins del trinquet. Hi ha que destacar que es palesa una pèrdua d'horitzontalitat en la relació jugador-espectador. Hi ha hagut un canvi en el comportament del jugador. La manca de tracte, de raonar socava els vincles d'amistat i confiança amb l'aficionat. Uns dels exponents en la modalitat de raspall, pertanyent a la darrera generació que encara entenen la pilota com un deute que es té amb el públic declara que el fet de xerrar i comentar jugades amb els aficionats durant el transcurs de la partida s'ha perdut perquè els nous pilotaires no diuen res i no volen que se'ls diga res mentre estan jugant. Es

centren en el seu rendiment oblidant-se de tot el que els envolta, fins i tot amb el públic dins del joc, que és un element consubstancial en el trinquet. Es tracta d'un altre model de persona que no concep el fet que es pugui jugar i xerrar al mateix temps. No està ben vist ara, entre els pilotaires, el fet de xerrar amb el públic. Els aficionats, d'altra banda, enyoren aquestes converses que sovint acabaven amb bromes i rialles.

Les noves generacions de pilotaires, per tant, s'abstrauen del públic per centrar-se només en el joc. Emergeix una tipologia de pilotaire més esportista i menys humà. Un home centrat en el rendiment esportiu que no ho compatibilitza amb un tarannà més humanístic.

La manca de raonar també és un motiu de sorpresa entre els trinqueters que no entenen com els nous pilotaris d'ara no diuen res. S'empren analogies de funcionaris contraposades als artistes que haurien de continuar sent. Aquesta mancança de tracte, de diàleg i de raonament es veu com una adversitat de cara a l'espectacle que abans sí ofería una partida.

Els pilotaires d'ara duts per l'afany del rendiment aspiren a guanyar títols esportius. Abans això era una qüestió secundària i completament prescindible per al seu estatus o prestigi. Al trinquet, per tant, la funció d'espectacle esportiu ha substituït a la de mera font d'ingressos amb fins extrínsecs a l'espectacle.

Si abans l'espectacle començava quan entraven els diners de les travesses i per això es donaven jocs² ara l'espectacle és íntegre, és a dir si abans l'espectacle durava els jocs en què s'havien fets les postures fortes, ara comença des del primer quinze. Les partides, per tant, s'han adaptat als espectacles esportius. La causa, però, és perquè els ingressos ja no provenen de les antigues propines que donaven els postors quan travessaven xifres que avui en dia serien inimaginables.

En la recerca d'aquesta esportificació completa, a la qual ara aspira la pilota valenciana, la pilota basca sempre ha romàs com la utopia a aconseguir. De fet el jugador valencià mira al pilotaire basc amb complex d'inferioritat.

..., jo me fixe molt en ells perquè ho fan bé... (Jove jugador de galotxa i d'escala i corda de primeres partides ja retirat.)

---

2 Les partides a raspall són a 25 tantos, que són 5 jocs. A fi que entre la gana de travessar la forma de fer valenciana és, el que col·loquialment se'n diu: "fer postures", que tracta de donar jocs, com per exemple donar de 5 a favor dels rojos, la qual cosa vol dir que els rojos hauran de guanyar la partida per més d'un joc de diferència, és a dir, hauran de deixar als blaus en 15 com a mínim. En aquest cas si els blaus arriben a 20 tot i que no han guanyat la partida sí que hauran guanyat la postura.

Allà tenen lligues i campionats que emplen tota una temporada, a banda de dues empreses que competeixen tant pels trofeus com pels millors jugadors. A més, han aconseguit externalitzar la pilota fora del seu lloc d'origen en el seu afany de professionalitzar al màxim aquest esport. Les partides del *dia a dia* ja són història.

Tal i com diu un aficionat i periodista, l'ethos de la figura del pilotari actual es confronta amb la del públic de sempre. La metàfora del *ferro* il·lustra molt bé el passat i el present des d'una perspectiva diacrònica. Ultra, es torna a recórrer a la metàfora de *senyorets* per il·lustrar aquesta deculturació:

..., digam, que els modals dels jugaors s'han pulit prou, al mateix temps li han llevat essència la pilota perquè tradicionalment el jugaor de pilota és el que sent el ferro i quan erra la pilota "Ahi" se caga en algo, o vol esgarrar-se la camisa o renega, maleix i això s'ha perdut molt. Ara una partida és, moltes vegades diuen: "Açò és una partida de muts" perquè la pilota sempre ha sigut, per lo menos renegar, encà que no siga blasfemar... El jugaor de pilota quan l'erra té que sentir que l'ha errat i transmetre al públic que erra la pilota i que està fastidiat perquè l'ha errat i que..., a la pròxima vol i això en el jugaor d'ara no se transmet..., al mateix temps això fa que la pilota pareix que siguen més senyorets, que no senten tant el ferro i quan la partida no ix bona com no obrin la boca, la gent se queda més decebuda..., la pilota vol geni... (Aficionat i periodista retirat que escriu cròniques de partides).

La imatge antropològica del jugador d'ara es confronta amb la d'abans. L'expulsió de la ràbia, de fet, és alguna cosa que el jugador deu a l'espectador. El jugador així compensava a l'aficionat per la seua errada amb el lliurament de la seua persona a través del seu sentiment. Açò, però, no només canvia la relació amb el públic sinó la configuració del pilotaire com a ésser autèntic. El pilotaire d'abans es devia al grup i el d'ara es deu a ell mateix, és, per tant, més independent del grup (Douglas, 1979).

Cal destacar, però, que la identitat grupal no és el problema antropològic que es planteja l'ésser humà de hui en dia. El problema que planteja és la identitat individual.

..., hui en dia agarren la bolseta i escola i acaben i a casa i a... O siga no acaben la partida i parlen i parlen en un aficionat i parlen de pilota. No, hui no, no, no. ... (...) Van més a la seua. Venen a soles, se'n van soles i ahi estan... (Antic trinqueter de Pelayo).

Ací s'entrellacen *les tensions* entre esport i joc i per extensió entre innovació o modernitat i tradició. El fet d'esportificar pràctiques tradicionals implica la infidelitat a una forma històrica de fer. El fet que és "un món a banda" s'evidencia quan els valors actuals ja no es corresponen amb els de la societat rural. Si la pràctica, per tant, continua tancada en aquests valors s'agreuja la marginalització a que la sotmet la cultura de l'anonimat i el rendiment.

De fet, els estils de vida de la modernitat, propis dels contextos urbans, està tenint lloc en un context tradicional com el del trinquet en què els costums orienten el sentit i el comportament cultural. L'estil de vida modern es defineix a partir d'un major nombre d'opcions d'herències culturals, la qual cosa ho condiciona la industrialització, l'urbanització, la tecnologia i el consum dins d'una cultura de masses en que sorgeixen segons Beck et al. (1997, 2001) processos d'individualització.

És a dir, el pilotaire actual no disposa de temps per a l'altre, cosa que abans era molt important tant abans com després de la partida. Aquesta reveladora manca de diàleg, que sobta als trinqueters i aficionats és una característica generalitzadora fruit del major anonimat en la cultura d'una nova societat que ja no és *cara a cara*. L'evidència més aclaparadora són l'auge de les xarxes socials virtuals. Es perd un tret cultural com és el tracte directe i es guanya un altre com és l'anonimat, el qual, tot i això, continua sent més palès en contextos urbans que no rurals. Tant pilotaires veterans, com aficionats i trinqueters qüestionen el nou model de jugador que ara no suscita cap reacció immunitària a la *frontera* que representa el món fora del trinquet. Aquesta reacció que sí tenen els més vells no afecta els més joves. Així el paradigma immunològic de Han (2017b), amb el nou pilotaire, pereix sota el model globalitzador individualitzador, de rendiment i anònim. Ja no hi ha una confiança en la comunitat sinó en un mateix. Ja no es mira el passat sinó el futur i, per tant, la història deixa de tenir la importància que tenia. Les relacions *construïdes* en el trinquet que abans eren *sòlides* i *durables* ara són *efímeres* i *canviants*.

La violència de l'esportificació no es advertida pel nou pilotaire, qui no qüestiona el model esportiu a causa que no veu en el trinquet allò contrari, no hi ha possibilitat, per tant, de negar-se al model esportiu, perquè sota aquest model no existeixen les diferències. No hi ha alteritat. Allò distint s'elimina i se sotmet a allò igual.

Una mostra etnogràfica d'aquesta esportificació tingué lloc en la darrera final del 2019 campionat individual d'Escala i Corda. El públic no podia accedir

als protagonistes, els cossos dels quals es circumscriuen a un espai tancat i infranquejable dins del trinquet, que els matenia a banda dels aficionats. A més a més, també es trenca el silenci o el mormol dels aficionats entre els canvis de joc mitjançant la posada en marxa d'una música estrident a fi d'*afavorir* i *promocionar* l'espectacle. Aquesta acció propicia el distanciament entre el públic i el jugador i per extensió el distanciament entre l'aficionat i la institució que gestiona el fenomen.

Els aficionats no poden passar de la corda. (©Ulises Ortiz). Final campionat individual d'Escala i Corda 2019. Trinquet de Pelayo.

Per a Han (2017: 24): “el violento poder de lo global barre todas las singularidades que no se someten al intercambio general”. El nou model de pilotaire, per tant, violentat per allò global ha debilitat les seues defenses immunitàries. La circulació global accelerada a la qual està sotmès pels fluxos d'informació digital, per la hiperinformació, per la violència de la positivitat i de la hipervisibilització fa que els seus llinars immunitaris siguen molt baixos a fi que el capital informatiu fluïska molt més ràpid. D'aquesta manera ja no discrimina entre l'univers del trinquet i el món exterior. No es produeix cap reacció de fàstic perquè aquesta igualtat no fa mal. Es dona, en conseqüència, una total conformitat que tant rebutgen els informants més vells, com el darrer trinquet de Pelayo *astorat* per la falta de seducció que desperta el nou pilotaire.

La interconnexió digital i la comunicació total, però, no faciliten l'encontre amb els altres. Més bé serveix per a trobar persones iguals i que pensen igual, fent-nos passar de llarg davant dels desconeguts i els que són distints, i s'encarreguen que el nostre horitzó d'experiències siga cada vegada més estret. Entrem, per tant, en un inacabable bucle del jo i en una autopropaganda que ens adoctrina amb les nostres pròpies nocions (Han 2017).

El trinquet, però, encara guarda els ingredients per a fer una revolució temporal que, com diu Han (2017), és el que cal perquè comence un temps distint. Es tracta de redescobrir el temps de l'altre que no se sotmet a la lògica de l'increment del rendiment i l'eficiència. Si la política neoliberal elimina el temps de l'altre i també elimina el temps de la festa, o el temps sublim nupcial (temps per a passar amb la família, noces, enterraments, maternitat, etc.), que no se sotmet a la producció, en el trinquet, en canvi, els aficionats cerquen el temps de l'altre. "A diferencia del tiempo del yo, que nos aísla y nos individualiza, el tiempo del otro crea una comunidad. Por eso es un *tiempo bueno*." (Han 2017: 123).

Tot i els nouvinguts atributs de la intimitat i del rendiment esportiu que ara encarnen els nous pilotaires, aquests encara assumeixen que les desigualtats a priori es compensen amb la configuració dels equips, més comunament conegut com: "arreglar les partides". Sota aquesta premissa es perd la igualtat i es guanya la diferència perquè les travesses han jugat un paper molt important el qual, a hores d'ara, tot i que ja no és tan rellevant com abans, encara supedita les normes o la gramàtica del joc a les condicions de pràctica i els trets dels protagonistes, és a dir les condicions de l'entorn i dels jugadors faran que, si escau, es dicten unes normes específiques per a la partida, com que en escala i corda hi hagen galeries prohibides, un equip tinga un feridor que juga també o que, en raspall, un equip tinga limitat el traure o jugue sempre al rest per exemple.

Les travesses en el trinquet, de fet, han configurat uns valors de versemblança tòpica, que en molts informants s'empra sota la metàfora estructural de *vici* i que la *pilota empresarial* (tant amb *Val Net-empresa de pilota professional ara desapareguda*- en primer lloc, com amb *La Fundació*) no ha pogut substituir, cosa que fa que la pràctica continue sent *contrahegemònica* dins del fenomen esportiu, és a dir es manté en un ambient subaltern amb normes que mai serian acceptades pels estaments esportius. El pes de la travessa, tot i que està en clar retrocés, forma part dels hàbits dels espectadors, la qual cosa sembla deixar en molt complicades les possibilitats de canvi, si, a més a més, tenim en compte que l'aficionat és el mateix que n'hi havia abans que entrara l'empresa *Val Net* i que la

seua experiència cultural en la pràctica sempre s'ha basat en això. Les condicions socioculturals, per tant, no permeten el canvi metafòric a causa que es creu en *el vici* que si no hi ha travesses el jugador no donarà el 100%. És a dir l'aficionat no creu que el jugador ho donarà tot sense apostes. D'ací que s'adpote la metàfora de *vici* atès que es veu com un problema que no es pot solucionar.

L'aficionat que entra (...) encà que tu li tires del principi ell no s'ho creu. Espera que se juen dinerets que tu tingues propineta i entones ja se creu que tu estàs juant al 100%. (Trinquer de Vila Real).

La imatge antropològica que subjeu al fet d'igualar les partides pertany a un home que creia en la igualtat a fi de poder haver espectacle. Aquesta igualtat, però no cau en la fal·làcia de la simetria en el joc (mateix nombre de jugadors per equip), o d'igualar les normes per a tots, sinó que es compensaven les desigualtats d'origen dels més febles perquè els favorits, a priori millors jugadors, havien de remuntar els jocs que havien hagut de donar perquè entraren les travesses, o jugaven amb inferioritat numèrica, o amb algun altre condicionant.

Abans estàvem, per tant, davant d'un escenari de pactes basats en la cultura local i en el costum a fi d'afavorir l'espectacle. Un escenari en què no hi havien campionats institucionalitzats que propiciava les porfídies i desafiaments, cosa que mantenia relacions de contigüïtat amb les feines d'una societat encara agrícola. Hi havia un ambient més anàrquic, més de viure el present mirant el passat. *Trair* o *convertir-se* aquesta és la qüestió antropològica en el canvi d'ethos del pilotaire. Aquesta, per tant, és una nova manera d'ésser humà dins del territori valencià, que òbviament, poc té a veure amb el que foren els nostres pares, avis i besavis. Al nostre cas *trair* és violar la fidelitat que hom deu a la tradició, mentre que *convertir-se* és transformar-se i esdevenir diferent dels nostres avantpassats.

Es confronta l'esportificació moderna amb el passat de la *pilota pre empresarial*. La principal diferència entre abans i ara és que antigament hi havia diners per travessar i això feia que no calguera un calendari de competicions. Ara en canvi hi ha un calendari de competició i el que no hi ha són diners de les travesses. Abans es vivia més de cara al present i ara es viu de cara al futur. Tot i això abans es podia viure dels ingressos de la pilota en una cultura que ja ha deixat d'existir.

Com es veu, tal i com s'ha explicat anteriorment, el concepte de temps ha canviat totalment.

En el nou model de pilotaire l'auge de la vigorèxia i ideologia de la capacitat és molt present. Com diu Han (2017b) la capacitat no té límits i engendra contradictòriament més coercions que la suposada llibertat que sembla emanar ja que les autoexigències no acaben mai. La pilota no escapa de la ideologia del rendiment esportiu. La preparació és total pel que fa als entrenaments com pel que respecta a la dieta i a la psicologia. Dècades enrere això no es feia. La febre esportificadora basada en l'autosuperació i en la capacitat no havia arribat encara.

El nou pilotaire, per tant, *s'autoexplota*, sense cap necessitat que el disciplinador d'abans- el trinquer- li ho exigisca. Com diu Han (2017: 18): “el imperativo neoliberal del rendimiento, atractivo y de buena condición física acaba reduciendo el cuerpo a un objeto funcional que hay que optimizar.”

Els pilotaires d'abans assumien que si no s'esforçaven els trinqueters pogueren sancionar-los. S'ha passat, per tant de la societat disciplinària a la societat de la llibertat i el rendiment. Els trinqueters, per tant, ja no disciplinen i ja no hi ha la relació d'unió-separació d'antany entre pilotaris i trinqueters. Una relació de conveniència en què els fluxos de diners eren l'element vertebrador. A hores d'ara sense travesses ja manca de sentit.

En els següents *verbatimims* es comprova el canvi d'*ethos* pel que respecta a la llibertat i al rendiment. Abans quan un jugador no rendia el trinquer li anul·lava les partides que tenia programades. Fins l'any 2005, és a dir abans de l'entrada de *Val Net*, els pilotaries tenien una agenda en que els trinqueters, previ acord entre ells, apuntaven totes les partides de l'any. En aquesta època d'agendes en què les partides ja estaven programades de bestreta els jugadors el que feien és que:

... anàvem més a la qüestió dels diners, vull dir a les propines, miràvem més a la gent que es juava diners. (Figura del raspall recent retirat).

D'aquesta manera tenia lloc un confrontació que, en realitat, no estava tenint lloc perquè hi havia jugadors que preferien no esforçar-se a causa que no hi havien diners. Així es reservaven per una propera partida en altre trinquet que tenien a l'endemà o als dos dies.

... El jugador manava molt d'ell i el dia que el jugador tenia mes interès s'esforçava molt més, i el dia que el jugador tenia menos interès s'esforçava molt menos.... El jugador..., anava pués a passejar-se entre cometes. Si no tenia molta propina i al sandemà tenia que anar no sé on..., complia l'expedient. (Figura de l'escala i corda recent retirat).

Abans, per tant, el jugador estava pendent de les travesses i exigia una propina d'acord amb els diners travessats. D'uns anys ençà tot ha canviat per la minva de les travesses. Això junt amb la ideologia del rendiment fa que el jugador d'avui en dia rendisca al 100% des de l'inici de la partida. Aquesta nova ideologia fa que el mateix jugador s'autoexigisca com el que més, independentment de les travesses, tot i que ara no són irrellevants.

La pèrdua de les travesses, però, implica també no deure's al grup. El fet de no dependre de les propines que abans suposava el 70% dels ingressos, que, a sobre, eren més elevats que els d'ara, suposa que la comunitat que conforma el trinquet perda part de la seua essència. Hi ha una flagrant pèrdua dels postors i també es veu com un personatge a extingir en totes dues modalitats professionals. Les xifres que es travessen des dels anys 60 als 80 per exemple són impensables a hores d'ara. S'ha passat de travessar-se 2 i 3 milions de pessetes o 1 milió el dia que menys travesses hi havia als 1000 € que es travessen en l'actualitat. Cal tenir en compte l'equivalència d'aquestes xifres en l'actualitat, és a dir, pensar que a hores d'ara es jugarien 30.000, 50.000€ o 100.000 € en travesses és impensable i això ens indica com ha canviat la societat.

Ara, en canvi, els jugadors són un assalariats (tot i que no tots estan en aquesta categoria) i, per tant, aquesta racionalitat pràctica de *funcionari*, com deia el trinqueter de Pelayo, ha fet que no es deguen tant al grup i sí més al seu *ego*. Si abans depenien de les propines de les travesses dels postors ara depenen del sou que els dona *La Fundació* en funció del seu nivell de joc.

Les diferències de sou i de percepció jornalers per lliure/assalariats d'una empresa és un fenomen comú en el capitalisme, però recent en la pilota professional. Com s'ha indicat abans aquest canvi comença al 2005 amb l'empresa *Val Net* i ara es continua amb *La Fundació* després de la desfeta de *Val net* endeutada i sense fons el 2017. Per això hi ha la contraposició llibertat/seguretat com a caracterització cultural del canvi.

Amb la pèrdua de les travesses també perilla l'ofici de trinqueter i *marxaor* i sembla que estiguem davant d'una etnografia de desaparició.

Aquests darrers són personatges detinguts en el temps, que no s'han *hibridat* amb una concepció de l'esport diferent a la seua forma de fer. De fet, els trinquets han estat al marge del procés modernitzador en un espai *tancat* i *aliè* al que passava fora. El món ha evolucionat, progressat, canviat mentre en el trinquet, simplement, ha continuat igual, com si res haguera passat.

Comptat i debatut, els jugadors advoquen per una esportificació completa, cosa que és palesa entre els entrevistats que aspiren a assolir el rang d'esport modern d'acord amb la ideologia del rendiment i de la reglamentació. S'han format amb valors del model esportiu dins d'una educació reglada.

2.2 EL JOC ENTRE ELS AFICIONATS O ESPECTADORS

Un cop s'han tractat els canvis i continuïtats tant entre els jugadors professionals i els trinqueters i *marxaors*, tot seguit s'analitza el model d'aficionat. Si, com hem vist, el trinquet en termes identitaris s'entén com un referent estable seguint la terminologia de Manuel Castells (2006) o com alguna cosa sòlida en contraposició a la societat líquida de Bauman (2005). Enfront dels *sotracs* continus que provoca la modernitat esdevé en un mapa útil on integrar les experiències d'un món líquid i insegur que sembla dissoldre's contínuament. Tot i això, els fets etnogràfics vists fins ara mostren que aquesta solidesa està *liquant-se* en tant les *amenaces* que la societat d'ara presenta a a la societat del *cara a cara*.

Així i tot, dins dels trinquets no hi ha moltes novetats. Les mateixes cares coincideixen sovint. La novetat són les núvies, o els amics dels pilotaires cosa que denota que és un món molt conservador i hermètic.

... Desgraciàdament casi tots o el 80-90% dels que van habitualment se coneixen (...)... Si hi ha algun nou, alguna xica dius hòstia això... (Ex figura de l'escala i corda recent retirat).

La dona, per tant, tot i l'auge de la pilota femenina encara continua estant molt minoritzada dins de la precarietat en què està la pràctica. De fet, no és estrany trobar encara a alguns trinquets cartells que conviden a les dones i als menuts a no seure damunt l'escala en un afany paternalista, patriarcal i fins i tot misogin.

Els aficionats fidels al trinquet són uns vertaders *outsiders* ja que són els que atresoren els coneixements de com *transitar* dins del trinquet en referència al coneixement de tot el repertori ritualitzat i simbòlic: les travesses, el joc, els jugadors, etc. El coneixement expert pertany, contradictòriament, a aquestes *laypersons* però s'autodenominen *càtedra* fent una analogia amb les matèries universitàries en tant tenen el grau d'experts en la matèria. L'edat i la passió que tenen els habituals al trinquet, els fidels a la pràctica, no es percep amb molt de futur per banda dels agents i es pregona que amb ells s'acabarà aquesta classe d'aficionat i per tant l'assistència a les partides, però l'aficionat al trinquet sempre ha estat

gent major en totes les èpoques. Això sí en l'actualitat hi ha molta competència pel que fa a l'oferta d'oci esportiu i la persona actual ja no es conforma en la contemplació sinó que, com no disposa de temps, vol practicar esport i s'estima més jugar, per això un esport com el pàdel ha pujat tant en els darrers anys.

Com que cada cop més trinquets comparteixen els mateixos aficionats i, alhora, cada cop els trinquets actius són menys hi ha una *endogàmia involuntària* i el retrocés tocant el nombre d'aficionats és més present que mai sobretot en la modalitat d'escala i corda. En el raspall, en canvi, sí que hi ha una lleugera tendència a la renovació. Les raons adduïdes en els *verbatimims* són òbvies tenint en compte el canvi cultural que ha tingut lloc en les darreres dècades.

D'altra banda el vessant emocional és molt present. La proximitat amb els jugadors, el fet que els espectadors estiguen dins del joc fa que hi haja una experiència emocional i estètica molt difícil d'imaginar en cap altre esdeveniment esportiu.

Jordi Osúa (2012) fa esment a un *ethos* en formació que caracteritza la societat postmoderna en què es prioritza una "comunitat emocional" caracteritzada per l'aspecte cohesionador de valors, llocs, sentiments que estan circumscrits al localisme. L'autor fa una analogia amb les tribus, pres de Mafessoli (1990), i adjunta el qualificatiu de tribus esportives amb el denominador de compartir una emoció comuna i que ens reconeguem en comunió amb els altres. El trinquet talment com un estadi esportiu esdevé en una *catedral emocional*, d'una manera més introspectiva i personal, però, atès que no hi ha identificació amb un equip o amb uns *colors* sinó amb l'estètica del joc i amb els valors que representa. Els agents ho han corroborat amb les seues declaracions:

... veus que ho viuen, que sí veuen un quinze estan a punt de plorar i veus que ho senten i que tenen emocions en la pilota..., pa vindre a vore la pilota necessites eixe algo. (Ex jugador professional, fill de trinquet i trinquet de Vila Real i Borriana).

En la darrera final del campionat individual d'escala i corda del 2019 totes aquestes emocions del públic foren lliurades als jugadors que correspongueren al públic amb el seu esforç i sacrifici per guanyar. Molts del públic i no només els familiars dels pilotaries esclataren en plors, com ja passà en l'èpica final del Genovés contra Álvaro en el 95. En la final d'enguany el fill del pilotari mític: Genovés II va fer resorgir totes aquestes emocions que se sobredimensionen en el mà a mà.

A més a més, la influència dels esports de masses és palesa també dins dels espectadors de la pilota tant en el trinquet com en el carrer. A hores d'ara, com diu l'antropòloga basca Olatz González (2006), en referència a la pilota basca, el públic s'ha tornat més seguidor i menys jutge.

Final campionat individual d'escala i corda 2019.

... Antes s'usava molt al públic. (...)...(...) Ara s'usa menos el públic. Una perquè n'hi ha menos públic i perquè el públic es torna cada volta més passonat, com al futbol (...) Antes n'hi havia molta gent que era públic i, teòricament, tenia igual qui guanyara anava a vore l'espectàcul. Ara el públic el que va és el pare d'este, o..., i vol que guanyen estos... (Jugador aficionat de llargues).

Segons Osúa (2012:135): “malgrat els vincles aportats per la revolució tecnològica (...) els individus continuen necessitant una comunitat emocional a la qual aferrar-se per no naufragar en un món caracteritzat per la incertesa i per noves formes de solitud. Requereixen, per al seu equilibri psicològic, unes relacions interpersonals basades en la proximitat, el contacte i la immediatesa física.”

El costum, la rutina i la categoria que Giddens (1991) anomena *seguretat ontològica* són les premisses que caracteritzen a l'aficionat més fidel tant en els trinquets com en els carrers. Per al sociòleg anglès la *seguretat ontològica* és el grau d'autonomia que té l'ésser en situacions de la vida quotidiana, el que genera un sentiment de confiança en altres per la seguretat en un mateix. Aquesta percepció es pot debilitar quan apareix el temor de la continuïtat de la rutina.

Es tracta, per tant, de la rutina diària dins d'una manera de fer sistemàtica, estructurada i estable. En canvi la *inseguretat ontològica* té a veure amb l'adveniment de la modernitat i conseqüentment a un ambient carregat d'incerteses i ansietats que no es poden controlar. D'aquesta manera, pel que es percep en els *verbatimims*, l'assistència a una partida en un trinquet és generadora d'un costum en la mesura en què se sustenta en la continuïtat del passat en el present i connecta aquesta confiança amb pràctiques socials rutinàries. De fet, la *seguretat ontològica* en un context tradicional s'ha d'entendre primàriament en relació als contextos de confiança i a formes de perill i risc ancorades en les circumstàncies locals del lloc.

Això i tot, ha emergit un nou tipus d'aficionat d'una indole més ètnica o simbòlica que va en la línia de la reivindicació identitària que està havent en tota Europa com a resposta a una globalització unificadora i sense diàleg, amb la qual cosa hi ha la inclusió d'un aficionat més compromès i polititzat. El perfil de l'aficionat, en línies generals, és d'un tarannà ètnic amb una sensibilitat per allò local i contraposat amb tot allò urbà.

..., que és un poquet per a mi relacionat en els que els agrà la pilota perquè tamé és el nostre deport (...) Saps lo que vull dir? (...) i que n'hi han d'eixos... (...). Saps que n'hi han aixina. (Aficionat a l'escala i corda i a llargues, tècnic de pilota i pare de piloteire).

Al capdavant, aficionats neòfits gairebé no hi ha llevat dels que s'hi acosten per aquest component simbòlic identitàri, o de les núvies i amics dels pilotaries o aficionats que hem esmentat abans. Ultra, a ulls dels neòfits esporficats o endoculturats en l'àmbit esportiu institucionalitzat se'ls presenta l'oxímoron que allò nou per a ells remet a allò antic.

Hi ha que ressaltar que la societat valenciana moderna, a hores d'ara, és multicultural però, aquesta característica no es plasma en el capital humà de la pràctica, cosa que denota l'estat en què es troba i com d'intacta ha romàs.

Com abans en les societats tradicionals, en aquest àmbit valencià l'educació recau en la família i en la comunitat local i els canvis són imperceptibles entre varies generacions. L'aprenentatge, per tant, no es deslliga del context d'acció perquè tant pilotaires, trinqueters i *marxaors*, com també aficionats puguen desenvolupar-se en un cicle vital de les seues vides, si més no tenint en compte que, de vegades, els oficis són desenvolupats per la mateixa persona. És a dir, el pilotaire acaba sent trinqueter, *marxaor* o aficionat.

Cal tenir present, però, que són molts els canvis d'aquesta societat de la informació que estant afectant en major mesura a aquesta pràctica. L'èmfasi en el consum, la demanda i l'abundància d'activitats físicoesportives d'oci i lleure, l'accés lliure a les tecnologies de la informació i la comunicació, els canvis intrageneracionals mitjançant els quals els membres d'una mateixa generació canvien de forma significativa en funció de l'accés a la informació i a les xarxes socials. El fet, per exemple, que la pilota no siga un producte de consum dins la mercantilització de l'oci modern contribueix molt a aquesta situació. No s'ha negociat el consum amb la tradició. A més, en l'era acceleradament globalitzada la rellevància de la metàfora s'eleva perquè els locals estan força influenciats pels símbols dels mitjans de comunicació. Vist així els locals més joves no tenen en els pilotaires les seues icones, per tant la motivació cap a la pràctica sol ser molt baixa. El capital cultural i referencial dels infants no és la pilota, és a dir, estan imbuïts per les icones de l'esport global i mediàtic.

Ací el futbol reix sense parangó i acull als infants més capacitats i més competius afavorit per la seua atracció mediàtica. Xiquets que tinguen com a referència la pilota o un pilotari hi ha molt pocs.

La pilota, com és obvi, va perdent adeptes. Les noves generacions, sovint, són alienes a les pràctiques dels seus avantpassats. No hi ha, en línies generals, un sentiment de pertinença ni amb la pilota ni amb la llengua. Aquest fet propi d'una osmosi global de les societats modernes, al territori valencià és més palès en les comarques on tradicionalment l'escala i corda ha estat la modalitat preferent en contraposició a les comarques centrals, en què el raspall és la modalitat amb què més s'identifica la població.

El que s'ha adquirit a canvi d'allò perdut, és el que actualment configura la nova identitat. El canvi es palesa en els usos que la població en fa de noves pràctiques com el pàdel (esmentat anteriorment). Es considera un esport modern que és fàcil d'aprendre i de jugar. En canvi en la pilota són necessaris molts anys per a poder jugar, al menys a les modalitats de bo per dalt per corda, a més té el

handicap que t'has de protegir les mans per no fer-te mal i això ocupa molt de temps. No és una pràctica còmoda d'aprendre com sí que ho és el pàdel.

Hi ha un nou model de persona que cerca un oci ràpid, còmode i compatible amb les obligacions sociolaborals com la feina o la família. Tot i que entre les modalitats de pilota recentment s'ha recuperat la pilota grossa, el frare, se n'ha creat una de nova com el *màdel*, que és el paddle en la mà, o s'ha incorporat una de nova que és el *one-wall* (importada dels Estats Units) totes les modalitats continuen en una minorització flagrant. Com es percep la competència amb altres esports globals i mediàtics és evident.

Comptat i debatut, entre els aficionats el desenvolupament de les habilitats socioafectives i cíviques són percebudes com a segures dins d'un trinquet, on tot els vincles són preconeguts, és a dir les relacions de contigüitat i continuïtat causa efecte amb allò conegut són paleses, la qual cosa es contraposa amb una *inseguretat ontològica* present en altres àmbits fora del trinquet. Els llocs on es juga a pilota es constitueixen com uns àmbits de relació solidària amb una presència de la classe treballadora important, en clara continuïtat amb la procedència social dels aficionats.

La relació dicotòmica entre poble i ciutat, allò local i allò global continua sent un atribut diferencial del que se'n vanaglorien els aficionats a la pilota.

La pràctica, de fet, encara continua sent una manifestació o *hàbitus de classe*, que seguint a Bourdieu (1991) és el sistema subjectiu d'estructures interioritzades que constitueixen la condició de tota objectivització i de tota apercepció. És en definitiva la interpretació del món que fa un grup. Les accions que fa.

De fet, es percep un atribut d'aquest hàbit amb el que tothom s'identifica, que és el fet de *ser de poble*, de la qual cosa s'infereix una societat encara *cara a cara*, que valora el sentit comú i el conreu de les relacions humanes en contraposició a l'anonimat. Àdhuc, els que viuen a València capital o a ciutats grans no s'oposen als valors inferits per una societat encara rural, altrament s'identifiquen amb ells tot i el lloc on viuen. Els que viuen a un poble ho valoren molt i no ho canvien. En la majoria coincideix que els seus avantpassats també eren del mateix poble o dels pobles propers. A més a més, la importància que té el cercle d'amistats de la infantesa i la família és molt present. La dimensió ètnica forjada des de l'interior és evident.

Hi ha aficionats, però, que comparen el present amb el passat mitjançant analogies. Seguint a Jameson (1999), veuen el present com a font d'una profunda nostàlgia a causa de la caiguda d'una època dorada.

... “... Cualquier tiempo pasado fue mejor...”... (Aficionat assidu al trinquet de Pelayo i membre de la Fundació).

El passat és vist com una època que no té possibilitat de ser reproduïda en un present buit i mancat de glòries. Des d'aquesta mirada es rememora el passat com quelcom perdut. En el present només hi ha un record estereotipat per l'imaginari col·lectiu d'aquell passat que s'ha acabat per sempre. Aquest sentit del passat és reduccionista en tant promou la consideració en termes d'autenticitat.

El passat, de fet, ha estat una època de bonança econòmica en què no hi havia dilemes ni conflictes. Òbviament hi havia una altra conjuntura cultural fora de la societat reglada i assalariada. La pilota en el passat, com hem vist, vivia de les travesses i de l'afluència de públic. Era un inframón estigmatitzat per la cultura hegemònica que subsistia entre el poble pla. Fins i tot l'època glorificada en què hi havia abundància de diners es pot datar des dels 50 fins al 2000. Aleshores també hi havia una conjuntura favorable en la citricultura i amb poques terres es guanyaven molts diners. Aquest era el substrat de la pilota. Conforme ha caigut l'agricultura com a sector pròsper també ha caigut la pilota al trinquet.

En consonància amb aquest *paradigma nostàlgic* de Jameson (1999), les relacions de contigüitat amb altres pràctiques en desús, com jugar al truc, confirmen *la pèrdua del camp simbòlic*. Un colp més es constata que amb la desaparició de jugadors i aficionats les tradicions culturals es perden. L'esport fàcil i còmode, de fet, com hem vist a través del pàdel, ara ocupa moltes d'aquestes pràctiques en el temps d'oci.

Com diu Montoya (2016) recordar el passat és la reedició d'una època gloriosa ara en runes. És cercar una autenticitat profunda. És l'imaginari fosc de la modernitat, progrés o globalització. És aquesta nostàlgia del passat, de recrear-se en ell, el que, sovint, fan periodistes que escriuen de pilota. Per a altre tipus d'aficionats, però, fixar-s'hi sempre en això és vist com una cosa negativa. Hi ha qui no li agraden aquestes analogies amb el passat. Cal, per tant, forçar a mirar el present i afrontar el futur.

... El sentimentalisme... fa més mal que una pedregà....Parlar de la pilota com una cosa de museu, ben guardaeta, el sentiment i la figa mandanga.... (Trinquet d'Oliva i president del club de pilota d'Oliva).

Es defuig de la comparació amb el passat perquè cal enfrontar-se al present. La recreació en el passat és vista com un entrebanc a l'avanç de la pilota en una societat global i digitalitzada com hem vist, en què la pilota no forma part de les seues imatges d'influència. Recordar les *trinquetaes* (el trinquet ple de gom a gom) i la bonança econòmica d'aleshores i voler aplicar-ho a la societat d'avui en dia és una quimera per als informants més crítics amb la situació precària de la pràctica.

... Però és una mentalitat pués que aplicà als temps moderns pués no. No deixa avançar la cosa... (Jove pilotari retirat. Jugador de galotxa i de primeres partides en els trinquets en la modalitat d'escala i corda).

Hi ha, per tant, la nostàlgia no d'un passat sinó d'un present que està a punt d'extingir-se i també hi ha el raonament en què es qüestiona el present a través d'objectes estranys en ell. Aquests darrers *verbatimims* que defugen de la nostàlgia del passat demanen que la identitat és dels vius, dels que ocupen ara els trinquets i no dels que els ocupaven. Fent una arqueologia del present hi ha qui no la compara amb el passat, sinó que la cultura material del present és atemporal i no cal un passat per sospesar el present i preveure el futur. Si el present ateny al passat estem davant d'un *hàbitus fossilitzat*, és a dir, seguint amb la categoria de Bourdieu (1991) ens referim a un hàbit que no és possible atènyer-se a cap acció del present sinó que existeix però atén al passat a causa que es reproduceix una narrativa que és una continuïtat amb els ordres socials preexistents, immutable als avatars històrics, la qual com declaren els *verbatimims* anteriors impedeix una evolució cap a l'esportificació.

Així si el present, com estableix Montoya (2016), es veu dins del capitalisme global se cerquen altres dimensions i aspectes i llavors es visualitza allò desactualitzat o heterocrònic, tal i com es reivindica en els darrers *verbatimims*.

En el trinquet, sovint, la tradició i la modernitat no convergeixen cap un espai de diàleg sinó de confrontació. La modernitat, de fet, com hem vist, és l'oposició necessària que molts dels aficionats necessiten per a diferenciar-se.

Com il·lustren els *verbatimims* posteriors la resposta subalterna dels agents implicats en la pràctica ha estat el distanciament polític. La percepció del que

és públic: la Generalitat o la Conselleria d'Esports o d'Educació es veu com un ens aïllat als ciutadans i les autoritats polítiques sovint són vistes com alienes i contraproductes.

... Això és una manifestació pueblerina, del pueblo, i ells no estan en eixa onda... (Aficionat i membre actual de *La Fundació*).

La desafecció amb la classe política i les inversions fetes en altres manifestacions com la *Fórmula 1* o *l'America's Cup* és manifesta. A més es critica la política en general.

..., Quan entra la política ho fa tot un d'això... (Trinquet de Massamagrell i marxaor de partides importants).

Aquests fets posen de manifest que aquesta pràctica entre els aficionats articulava i continua articulant tota una cultura subalterna que esdevé *contrahegemònica*. Fins i tot, hi ha *precedents històrics* que donen suport als arguments de desencontre amb el poder i d'*enfrentament* paradigmàtic poble-ciutat. La procedència social del capital humà que conforma la pilota ha estat mancada d'una classe hegemònica com la burgesia des de gairebé la irrupció d'aquesta classe social en la societat valenciana.

3. CONCLUSIÓ

L'etnomotricitat dels valencians abans dominada per la pilota al carrer ha patit els estralls d'una globalització massiva de la mà dels esports reglats. Arran d'aquesta esportificació que va unida a un canvi de societat moltes modalitats han quedat en desús.

Això i tot, el trinquet com a lloc, guarda encara totes les reminiscències de l'antic sistema de relacions. Ha estat gairebé *impermeable* al sistema de relacions globals imposat per la globalització i la modernitat. En aquesta era ha esdevingut en un indret, una *reserva* on es conserva tot allò que un temps ençà tenia lloc en el carrer, en referència a la concepció del carrer com a espai de relació comunitària. Hi conviuen dos models: el tradicional i l'esportiu i en tots dos es conserven les travesses cara a cara. D'altra banda el carrer, lloc de la pilota *amateur* ha quedat en desús, com moltes de les modalitats esmentades. El canvi cultural ha propiciat aquesta pèrdua, que inclou la pèrdua de les travesses i d'una concepció temporal diferent. Si el trinquet compatibilitza el model antic i el model nou, el carrer ha

adoptat el model nou, és a dir, l'esportificació completa en tots els seus àmbits d'ús perdent-se, fins i tot, la pilota des d'un vessant més recreatiu, menys reglat i més lliure.

Ultra el canvi a un joc més potent i espectacular també ha fet que alguns del ventall de colps, o gestoformes de colpejar la pilota vagen minoritzant-se, igual que es minoritza la pràctica en si en totes les seues modalitats i àmbits d'ús, en clara competència amb altres maneres d'ocupar el temps d'oci, en que ja no es valora ni la contemplació ni l'espera sinó la immediatesa, la facilitat, la positivitat i l'exposició permanent.

Aquest canvis han fet que els nous pilotaires hagen perdut la seua immunologia al món exterior aliè a la pilota entesa com a manifestació comunitària local. Ara la pilota des d'una nova percepció s'igualava a la resta de manifestacions esportives la qual cosa comporta un canvi en la jerarquia de valors i un afebliment de l'honradesa estructural pel que fa a la lògica interna i externa del joc. La societat reglada i assalariada que minimitza tots els riscos i l'atzar en el joc s'imposa, però d'altra banda es contraposa un paradigma nostàlgic tant del present, en tant cerca una actualització dins d'un capitalisme global, com també del passat, en tant es contempla una recerca d'una autenticitat perduda.

Els nous pilotaires obeeixen, per tant, als estereotips de figures mediàtiques de l'esport. L'educació rebuda, per tant, n'és un altra. Han *domesticat* les seues passions i emocions quan juguen i no es lliuren al públic sinó que es guarden per ells mateixos.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Bauman, Z. (2005). *Identitat*. València: Universitat de València.
- Beck, U. Giddens A. y Lash, S. (1997). *Modernización reflexiva. Política, tradición y estética en el orden social moderno*. Madrid. Alianza editorial.
- Beck, U. y Beck-Gernshem E. (2001). *La individualización*. Barcelona: Paidós.
- Bourdieu, P. (1991). *El sentido práctico*. Taurus: Madrid.
- Castells, M. (2006). Informacionalismos, redes y sociedad red: una propuesta teórica. En *La sociedad red: una visión global*. M. Castells, Ed. Madrid: Alianza editorial.
- Chul Han B. (2017) *La expulsión de lo distinto*. Herder: Barcelona.
- Chul Han B. (2017 b) *La Sociedad del Cansancio*. Herder: Barcelona.
- Douglas M. (1979). *Símbolos naturales*. Alianza Editorial. Madrid.
- Durbà V. (2017) “Desafiament de la modernitat. Cas de la pilota al País Valencià”. Tesis doctoral. Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears.
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures*. New York: Basic Books.
- Giddens, A. (1991). *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- González, O. (2005) *La pelota vasca. Un ritual, una estética*. Bilbao: Muelle de Urbiarte.
- Jameson F. (1999) *El giro cultural*. Manantial. Buenos Aires.
- Mafessoli, M. (1990). *El tiempo de las tribus*. Barcelona: Icaria.
- Montoya J. (2016). Hacia una cultura del presente: cultura material, tecnología y obsolescencia. *Cuadernos de literatura*. Vol. XX. N°40: 264-281.
- Osúa, J. 2012. Esport, identitat i globalització. *Ars Brevis*, 18: 135-158.

NORMAS DE PUBLICACIÓN

1. Quienes estén interesados en hacer llegar sus originales a la revista Quaderns de Ciències Socials pueden remitir una copia de los mismos en formato electrónico a la dirección QuadernsCS@uv.es. Los artículos podrán ser redactados en español, valenciano o inglés.
2. La extensión total de los originales se ajustará a 10.000 palabras máximo, incluyendo figuras, tablas, notas y referencias bibliográficas. Se reducirán las notas a pie de página al máximo y, en ningún caso, se utilizarán para citar documentos. El texto se presentará en Arial 11 puntos, con un 1,5 de interlineado. Los artículos estarán precedidos del título del trabajo, en la lengua original y en inglés, acompañado del nombre del autor/a, la universidad/entidad a la que se pertenece, así como un correo electrónico de contacto. Se incluirá también un resumen del texto de 100 palabras y 5 palabras clave tanto en el idioma original como en inglés.
3. El Consejo de Redacción anonimizará el documento y lo someterá a una evaluación simple externa a la revista. Ni el cuerpo del texto ni la bibliografía incluirán ninguna referencia a la autoría, si esta fuera necesaria se indicará con “Autor/a (año)”. La decisión final de publicación del artículo recaerá en el Consejo de Redacción.
4. Los textos se enviarán en un archivo (.doc) al mail de la revista quadernscs@uv.es
5. Para las referencias bibliográficas se utilizará el sistema APA o Harvard:
  - 5.1. Cualquier referencia a documentos científicos en el texto incluirá la autoría entre paréntesis y el año de publicación (Sennet, 2000); se añadirá la referencia a las páginas si fuese necesario (Sennet, 2000, p. 8-9).
  - 5.2. La bibliografía referenciada se incluirá al final de los artículos, ordenada alfabéticamente por autoría atendiendo a los apellidos.

Los libros se citarán siguiendo el siguiente ejemplo: Apellido, A (año). *Título*, Ciudad: Editorial.

Los artículos de revista siguiendo el siguiente ejemplo: Apellido, A (año). Título del artículo. *Nombre de la revista*, volumen (número), pp-pp.

Los capítulos de libro siguiendo el siguiente ejemplo: Apellido, A, (año) Título del capítulo. En A. Apellido., *Título del libro*, Ciudad: Editorial.

Los libros, artículos de revista o capítulos publicados online, siguiendo el siguiente ejemplo: Apellido (año). *Título*. Recuperado de <http://www...> (Fecha de consulta DD/MM/AA).

Para el resto de tipo de documentos se consultarán las normas del sistema de citación elegido.